

Zahtjevi sudova Republike Hrvatske Sudu Europske unije za prethodnu odluku u postupcima prema Uredbi (EU) br. 1215/2012

HRVOJE SIKIRIĆ*

Predmet ovog rada su izabrane presude Suda Europske unije o prethodnim pitanjima koja su uputili sudovi Republike Hrvatske u građanskim i trgovačkim stvarima prema Uredbi (EU) br. 1215/2012. U radu se prvo ukratko obrazlaže relevantni pravni okvir Europske unije (I.), a zatim se razmatraju presude Suda Europske unije kojima je odlučio u postupcima povodom prethodnih pitanja koja su postavili sudovi Republike Hrvatske koji su primjenjivali Uredbu br. 1215/2012. (II.).

I. Pravni okvir Europske unije

1. Nadležnost Suda Europske unije za odlučivanje o prethodnim pitanjima

Sud Europske unije osnovan je 1952. Osnovna mu je zadaća jedinstveno tumačenje i primjena prava Europske unije. On osigurava da se pravo EU-a jednako tumači i primjenjuje u svim državama članicama te da ga države članice i institucije EU-a poštuju.

Sjedište Suda Europske unije je u Luksemburgu, a njegova organizacija uređena je Ugovorom o Europskoj uniji, Ugovorom o funkcioniranju Europske unije¹, Statutom Suda te Poslovníkom.

Zadaće Suda EU-a u ispunjenju kojih donosi odluke u različitim vrstama postupaka koji se pred njim mogu pokrenuti su: tumačenje prava (odluke o prethodnim pitanjima), provedba prava (postupci zbog povrede prava), poništenje pravnih akata EU-a (tužbe za poništenje), osiguravanje postupanja EU-a (tužbe zbog propusta) i sankcioniranje institucija EU-a (tužbe za naknadu štete).

Sud Europske unije čine dva suda: Sud (*Court of Justice*) i Opći sud (*General Court*). Sud rješava zahtjeve o prethodnim pitanjima koje podnose nacionalni sudovi, određene tužbe za poništenje i žalbe. Opći sud donosi odluke u postupcima za poništenje koje su pokrenuli pojedinci, poduzeća i, u nekim slučajevima, vlade država članica EU-a. To u praksi znači da se uglavnom bavi predmetima povezanim s tržišnim natjecanjem, državnom potporom, trgovinom, poljoprivredom i žigovima

Ugovor o Europskoj uniji predviđa mogućnost uspostave i drugih, specijaliziranih sudova na europskoj razini.

Nadležnost Suda Europske unije da odlučuje o prethodnim pitanjima uređena je u čl. 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

* Prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predstojnik Katedre za međunarodno privatno pravo.

¹ Ugovor o Europskoj uniji (UEU) i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU) čine (uz ostale pripadajuće pravne akte) Lisabonski ugovor od 13. prosinca 2007. kojim se mijenjaju i dopunjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o osnivanju Europske zajednice (SL 2008., C 115; konsolidirana verzija SL 2012., C 326/47).

Članak 267. UFEU-a (bivši članak 234. UEZ-a)

„Sud Europske unije je nadležan odlučivati o prethodnim pitanjima koja se tiču:

- (a) tumačenja Ugovora;
- (b) valjanosti i tumačenja akata institucija, tijela, ureda ili agencija Unije;

Ako se takvo pitanje pojavi pred bilo kojim sudom države članice, taj sud može, ako smatra da je odluka o tom pitanju potrebna da bi mogao donijeti presudu, zatražiti od Suda da o tome odluči.

Ako se takvo pitanje pojavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice, protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, taj je sud dužan uputiti to pitanje Sudu.

Ako se to pitanje postavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice u pogledu osobe kojoj je oduzeta sloboda, Sud Europske unije djeluje u najkraćem mogućem roku.“

Sud usko surađuje sa svim sudovima država članica, koji su redovni sudovi nadležni za primjenu prava Unije. Kako bi osigurali učinkovitu i ujednačenu primjenu zakonodavstva EU-a te izbjegli različito tumačenje prava, nacionalni sudovi država članica se mogu, a katkad i moraju, obratiti Sudu sa zahtjevom za pojašnjenje tumačenja prava EU-a da bi mogli, na primjer, provjeriti usklađenost svojeg nacionalnog zakonodavstva s pravom EU-a.

Postupak pred Sudom pokreće nacionalni sud države članice pred kojim se neko pitanje europskoga prava pojavi kao relevantno za odlučivanje u predmetu. Nacionalni sudovi u tom postupku mogu Sudu uputiti pitanja tumačenja i pitanja valjanosti prava Europske unije. Nacionalni sudovi nižeg stupanja pred to *moгу* uputiti pitanje europskog prava ako smatraju da im je odluka Suda o tom pitanju potrebna da bi oni mogli odlučiti, donijeti presudu u svojem predmetu. Nacionalni sudovi najvišeg stupnja, a to su sudovi protiv čije odluke prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, *dužni* su uputiti takvo pitanje. Sud daje odgovor na pitanje u obliku presude ili obrazloženog rješenja. Putem postupka prethodnog pitanja pred Sudom osigurava se u pravnom sustavu Europske unije ujednačenost prava. Nacionalni sud države članice koji se obratio Sudu obvezan je držati se danog tumačenja u predmetu o kojem odlučuje. Presuda Suda na isti način obvezuje i ostale nacionalne sudove koji razmatraju jednak problem. Tumačenje Europskog suda u vezi određenog pitanja djeluje i *erga omnes*. Postupak se u praksi pokazao iznimno važnim, i upravo je u tom postupku Sud razvio neka temeljna načela prava Europske unije.

Zahtjev za prethodnu odluku također se može odnositi na provjeru valjanosti akta koji su donijele institucije Unije.

Nacionalni sudovi kad postavljaju pitanje postupaju u skladu s Preporukama namijenjenim nacionalnim sudovima koje se odnose na pokretanje prethodnog postupka.²

Pravni akti u vezi s čijim tumačenjem nacionalni sudovi država članica najčešće upućuju pitanja Sudu su uredbe. Uredbe su dominantni izvor europskog sekundarnog prava koji ima opću primjenu, obvezujući je u cijelosti i izravno se primjenjuje u svim državama članicama EU³ (čl. 288. st. 2. UFEU-a).

U skladu s člankom 2. stavak 1. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske i prilagodbama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o funkcioniranju Europ-

² SL, 2016., C 439/01.

³ Čl. 282. st. 2. UFEU-a.

ske unije i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju⁴, sudovi Republike Hrvatske primjenjuju uredbu EU-a od dana pristupanja Republike Hrvatske u članstvo Europske unije.

U području europskog međunarodnog privatnog procesnog prava najvažnija uredba je Uredba (EU) br. 1214/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Bruxelles I – preinačena) (dalje u tekstu: Uredba br. 1215/2012).⁵

Predmet ovog rada su izabrane presude Suda Europske unije o prethodnim pitanjima koja su uputili sudovi Republike Hrvatske u građanskim i trgovačkim stvarima.

2. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Bruxelles I – preinačena)

Uređivanje europskog međunarodnog privatnog prava i međunarodnog procesnog prava, od 1. svibnja 1999., stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama od 2. listopada 1997., koje je do tada bilo uređivano međunarodnim ugovorima, prebacivanjem „pravosudne suradnje u građanskim stvarima“ prešlo je u nadležnost Europske unije. Pravni temelj za to predstavljaju članak 67. stavak 4. i članak 81. UFEU.

Članak 67. stavak 4. UFEU (bivši članak 61. UEZ-a i bivši članak 29. UEU-a)

„(4) Unija olakšava pristup pravosuđu, posebice putem načela uzajamnog priznavanja sudskih i izvansudskih odluka u građanskim predmetima.“

Članak 81. stavak 1. i stavak 2. točke (a), (c) i (e) UFEU-a (bivši članak 65. UEZ-a)

„(1) Unija razvija pravosudnu suradnju u građanskim stvarima s prekograničnim implikacijama, na temelju načela uzajamnog priznavanja presuda i odluka u izvansudskim predmetima. Ta suradnja može uključivati usvajanje mjera za usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.

(2) Za potrebe stavka 1. Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom, usvajaju mjere, osobito kada je to potrebno za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta, čiji je cilj osigurati:

uzajamno priznavanje i izvršenje presuda i odluka u izvansudskim predmetima među državama članicama;

usklađenost pravila država članica koja se primjenjuju u vezi sa sukobom zakona i sukobom nadležnosti;

Kao jedna od „mjera“ donesena je Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. (Bruxelles I.) (dalje u tekstu: Uredba br. 44/2001).⁶

Uredbu br. 44/2001 zamijenila je Uredba br. 1215/2012, koja se primjenjuje na postupke pokrenute nakon 10. siječnja 2015. Na postupke pokrenute prije tog datuma, primjenjuje se i dalje Uredba br. 44/2001.

⁴ SL, 2013., L 300, str. 22.

⁵ SL 2012., L 351, str. 1.; SL, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.; Ispravci u SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.

⁶ SL 2001., L 12, str. 1.; SL, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.

Budući da se primjenjuje na „građanske i trgovačke stvari“, Uredba br. 1215/2012. predstavlja temeljni pravni akt koji je sada na snazi a kojim se ostvaruje „pravosudna suradnja u građanskim stvarima s prekograničnim implikacijama“. Njome se olakšava pristup pravosuđu građanima država članica time što sadržava pravila o nadležnosti sudova država članica u sporovima s međunarodnim obilježjem koji proizlaze iz građanskih i trgovačkih stvari i pravila o brzom i jednostavnom priznavanju i izvršenju sudskih odluka koje su u državama članicama donesene u tim stvarima.

Uredba br. 1215/2012 primjenjuje se u građanskim i trgovačkim stvarima, bez obzira na vrstu suda. Ne proteže se, međutim, na financijske, carinske ili upravne predmete ili na odgovornost države za radnje i propuste u izvršavanju javnih ovlasti (*acta iure imperii*). Ne primjenjuje se na obiteljsko pravo, stečaj, pitanja nasljeđivanja i druga specifična pitanja navedena u uredbi, kao što su socijalno osiguranje i arbitraža.

U pogledu pravila o nadležnosti, u bitnom Uredba br. 1215/2012., kao opće pravilo određuje nadležnost suda države članice u kojem tuženik ima prebivalište, bez obzira na njegovo državljanstvo, predviđa posebnu nadležnost, kad tuženik može biti tužen pred sudom države članice u kojoj nema prebivalište, ali s kojim sudom je postupak u bliskoj vezi, predviđa tzv. „zaštitna pravila o nadležnosti“ za sporove u kojima je jedna stranka ekonomski slabija stranka (nadležnost u stvarima koje se odnose na osiguranje, nadležnost za potrošačke ugovore, nadležnost za pojedinačne ugovore o radu), uređuje prorogaciju nadležnosti, isključivu nadležnost, razmatranje nadležnosti i dopustivosti, litispendenciju i povezane postupke te privremene mjere, uključujući i mjere osiguranja.

Sudska odluka donesena u državi članici priznaje u drugim državama članicama bez potrebe za bilo kakvim posebnim postupkom, a sudska odluka donesena u državi članici koja je izvršna u toj državi, izvršna je i u drugim državama članicama bez zahtijevanja potvrde o izvršnosti.

II. Predmeti Suda Europske unije

Razmatraju se predmeti u kojima je glavno pitanje bilo polje primjene Uredbe br. 1215/2012. (1.), pojam „potrošač“ (2.) i pojam „stvari koje se odnose na štetne radnje, delikte i kvazi-delikte“ (stjecanje bez osnove) (3.). U vezi sa svakim predmetom prvo se navodi pravni okvir, zatim obrazlaže glavni postupka i navode prethodna pitanja te obrazlažu odgovori Suda Europske unije na postavljena pitanja.

1. „Polje primjene“ Uredbe br. 1215/2012

Predmet C-551/15, 9. ožujka 2017., Pula Parking d.o.o. protiv Svena Klaus Tederahan⁷

Zahtjev je upućen u okviru ovršnog postupka koji se vodi između društva hrvatskog prava Pula Parkinga d.o.o., Pula i Svena Klaus Tederahna s prebivalištem u Njemačkoj vezano uz zahtjev za naplatu nepodmirenog dugovanja za javno parkiranje.

1.1. Pravni okvir

Pravni okvir – EU

Uredba br. 1215/2012

Uvodne izjave:

„(3) Unija si je postavila za cilj održavanje i razvoj područja slobode, sigurnosti i pravosuđa, između ostalog, olakšavanjem pristupa pravosuđu, posebno načelom uzajamnog priznavanja sudskih i izvansudskih odluka u građanskim stvarima. S ciljem postupne uspostave tog područja, Unija usvaja mjere u vezi pravosudne suradnje u građanskim stvarima koje imaju prekogranične učinke, posebno ako je potrebno za valjano funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

(4) Odrađene razlike između nacionalnih pravila koja reguliraju nadležnost i priznavanje presuda, onemogućavaju nesmetano funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Odredbe o jedinstvenim pravilima o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima, te osiguravanju brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka donesenih u državi članici neophodn[e].

[...]

(6) Zbog postizanja cilja slobodnog protoka sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potrebno je i primjereno da pravila koja uređuju nadležnost i priznavanje i izvršenje sudskih odluka budu uređena pravnim instrumentom Unije koji je obvezujući i izravno primjenjiv.

[...]

(10) Područje primjene ove Uredbe trebalo bi obuhvaćati sve glavne građanske i trgovačke stvari

[...]

(26) Uzajamno povjerenje u sudovanje u Uniji opravdava načelo da bi se sudske odluke donesene u državi članici trebale priznati u svim državama članicama bez potrebe provođenja posebnog postupka. Nadalje, cilj skraćivanja trajanja prekograničnih sporova te smanjenje troškova njihova vođenja, opravdavaju ukidanje potvrde o izvršnosti prije izvršenja u zamoljenoj državi članici. Slijedom toga, potrebno je sudsku odluku donesenu pred sudom države članice smatrati kao da je donesena pred sudom zamoljene države članice.

⁷ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193.

Poglavlje I. Polje primjene i definicije

Čl. 1. – Polje primjene

„1. Ova se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim stvarima, bez obzira na vrstu suda. Ne proteže se posebno na financijske, carinske ili upravne predmete ili na odgovornost države za radnje i propuste u izvršavanju javnih ovlasti (*acta iure imperii*).“

Čl. 2. – Definicije

„(a) „sudska odluka” znači svaka odluka koju je donio sud države članice, bez obzira kako se naziva, uključujući nalog, naredbu, odluku ili nalog o izvršenju, kao i odluku o utvrđivanju troškova, koju izdaje sudski službenik.“

Poglavlje VI. – Prijelazne odredbe

Čl. 66.

„1. Ova se Uredba primjenjuje samo na sudske postupke koji su pokrenuti, na vjerodostojne isprave koje su formalno sastavljene ili registrirane te na sudske nagodbe koje su potvrđene ili sklopljene na dan ili nakon 10. siječnja 2015.

2. Neovisno o članku 80., Uredba (EZ) br. 44/2001 nastavlja se primjenjivati na sudske odluke donesene u sudskim postupcima koji su u tijeku, na vjerodostojne isprave koje su formalno sastavljene ili registrirane te na sudske nagodbe koje su potvrđene ili sklopljene na prije 10. siječnja 2015., a koji spadaju u područje primjene ove Uredbe.“

1.2. Pravni okvir – RH

*Ovršni zakon*⁸

Čl. 31. – Vjerodostojna isprava

„(1) Vjerodostojna isprava je, prema ovom Zakonu, račun, mjenica i ček s protestom i povratnim računima kad je to potrebno za zasnivanje tražbine, javna isprava, izvadak iz poslovnih knjiga, po zakonu ovjerovljena privatna isprava te isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom. Računom se smatra i obračun kamata.

(2) Vjerodostojna isprava je podobna za ovrhu ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja novčane obveze.

(3) Osim podataka iz stavka 2. ovoga članka, račun fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost mora sadržavati upozorenje dužniku da, u slučaju neispunjenja dospelje novčane obveze, vjerovnik može zatražiti određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

(4) Kad se iz vjerodostojne isprave ne vidi je li i kad je tražbina dospjela, ovrha će se odrediti ako ovrhovoditelj u prijedlogu za ovrhu navede datum dospelosti tražbine te ako je označio dan njezine dospelosti.“

Čl. 278. – Nadležnost javnih bilježnika

„Javni bilježnici odlučuju o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave u skladu s odredbama ovoga Zakona.“

Čl. 279. – Podnošenje prijedloga za ovrhu javnom bilježniku

„(1) Za određivanje ovrhe mjesno je nadležan javni bilježnik čije sjedište je u jedinici područne (regionalne) samouprave prebivališta ili sjedišta ovršenika.

....

(3) Ako prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave bude podnesen sudu umjesto javnom bilježniku, prema odredbi stavka 1. ovoga članka, sud će prijedlog odbaciti. Na isti na-

⁸ Ovršni zakon („Narodne novine“, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22).

čin sud će postupiti ako je prijedlog iz stavka 1. ovoga članka podnesen mjesno nenadležnom javnom bilježniku.“

Čl. 282. – Prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave

„(3) Javni bilježnik kojem je podnesen pravodoban, dopušten i obrazložen prigovor protiv rješenja koje je izdao proslijedit će spis radi provedbe postupka u povodu prigovora nadležnom sudu, koji će u povodu takva prigovora donijeti odluke iz članaka 57. i 58. ovoga Zakona.“

Čl. 283. – Potvrda o pravomoćnosti i ovršnosti

„(1) Na zahtjev ovrhovoditelja javni će bilježnik staviti na otprvak rješenja o ovrsi koje je donio potvrdu o njegovoj pravomoćnosti i ovršnosti ako u roku od osam dana od isteka roka za prigovor ne primi prigovor.“

Čl. 58. – Postupak u povodu prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave

„(3) Ako se rješenje o ovrsi pobija u cijelosti ili samo u dijelu kojim je ovršeniku naloženo da namiri tražbinu, sud kojemu je prigovor podnesen stavit će izvan snage rješenje o ovrsi u dijelu kojim je određena ovrha i ukinuti provedene radnje, a postupak će nastaviti kao u povodu prigovora protiv platnoga naloga, a ako za to nije mjesno nadležan, dostavit će predmet nadležnom sudu.“

2. Glavni postupak i prethodna pitanja

2.1. Glavni postupak

Pula Parking je društvo u vlasništvu Grada Pule (Hrvatska) koje na temelju odluke gradonačelnika toga grada od 16. prosinca 2009., kako je izmijenjena 11. veljače 2015., osigurava upravljanje, nadzor, održavanje i čišćenje naplatnih javnih parkirališta u tom gradu i naplatu naknade za parkiranje te obavlja druge povezane poslove Dana 8. rujna 2010. S. K. Tederahn, čije je prebivalište u Njemačkoj, parkirao je svoje vozilo na naplatnom javnom parkiralištu u gradu Puli. Pula Parking je S. K. Tederahnu izdao parkirališnu kartu.

Prema ugovoru o parkiranju, koji je sklopljen slijedom izdavanja navedene karte, S. K. Tederahn tu je kartu bio dužan platiti u roku od osam dana od njezina izdavanja, nakon čega su počele teći zatezne kamate.

S. K. Tederahn nije podmirio dugovani iznos u propisanom roku, pa je Pula Parking 27. veljače 2015. javnom bilježniku sa sjedištem u Puli podnio prijedlog za ovrhu na temelju „vjerodostojne isprave“ u skladu s čl. 278. Ovršnog zakona.

„Vjerodostojna isprava“ koju je dostavio Pula Parking bila je ovjereni izvadak iz njegovih poslovnih knjiga, prema kojem je na temelju računa od 8. rujna 2010. iznos od 100 HRK (oko 13 eura) dospio 16. rujna 2010.

Na temelju te isprave javni bilježnik 25. ožujka 2015. izdao je rješenje o ovrsi.

S. K. Tederahn 21. travnja 2015. podnio je prigovor protiv tog rješenja te je predmet, u skladu s čl. 282. st. 3. Ovršnog zakona, upućen Općinskom sudu u Puli-Pola (Hrvatska).

U svojem prigovoru S. K. Tederahn iznio je jedan pravni argument koji se ticao stvarne i mjesne nenadležnosti javnog bilježnika koji je donio rješenje o ovrsi od 25. ožujka 2015., zato što on nije bio nadležan za donošenje takvog rješenja na temelju „vjerodostojne isprave“ iz 2010. godine protiv njemačkog državljanina ili državljanina bilo koje druge države članice Unije.

2.2 Prethodna pitanja

U tim je okolnostima Općinski sud u Puli prekinuo je postupak i uputio Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

1. Primjenjuje li se u konkretnom slučaju Uredba br. 1215/2012 s obzirom na prirodu pravnog odnosa parničnih stranaka?
2. Odnosi li se uredba br. 1215/2012 i na nadležnost javnih bilježnika u Hrvatskoj?

3. Odgovori Suda Europske unije na prethodna pitanja

3.1. Vremensko područje primjene Uredbe br. 1215/2012

Budući da je g. Tederahn prigovorio da se Uredba br. 1215/2012 ne primjenjuje s obzirom na vrijeme jer je ugovor o korištenju parkirališnog mjesta bio sklopljen prije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, odnosno prije 1. srpnja 2013., Sud je prije odgovora na postavljena pitanja, odlučivao o primjeni Uredbe br. 1215/2012 u ovom predmetu.

Sud se pozvao na članak 66. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 koji određuje da se ona primjenjuje samo na sudske postupke koji su pokrenuti, na vjerodostojne isprave koje su formalno sastavljene ili registrirane te na sudske nagodbe koje su potvrđene ili sklopljene na dan ili nakon 10. siječnja 2015. Nakon toga je utvrdio da je u ovom predmetu, iako se predmet glavnog postupka tiče naplate nepodmirenog dugovanja za parkiranje koje se potražuje na temelju ugovora sklopljenog prije pristupanja Republike Hrvatske Uniji, ovršni postupak pokrenut 27. veljače 2015., nakon stupanja na snagu Uredbe br. 1215/2012, a glavni postupak pred sudom koji je uputio zahtjev pokrenut 21. travnja 2015. Zbog toga, je Sud zaključio da postupak pred sudom u Puli ulazi u vremensko područje primjene Uredbe br. 1215/2012.⁹

3.2. Prvo pitanje

Sud je protumačio da sud koji je uputio zahtjev svojim prvim pitanjem u bitnome pita treba li članak 1. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 tumačiti tako da je ovršni postupak koji je pokrenulo društvo u vlasništvu jedinice lokalne samouprave protiv fizičke osobe s prebivalištem u drugoj državi članici radi naplate nepodmirenog dugovanja za parkiranje na javnom parkiralištu upravljanje kojim je ta lokalna jedinica povjerila navedenom društvu obuhvaćen područjem primjene te uredbe.

U vezi s prvim pitanjem Sud je utvrdio da je pravni odnos iz glavnog postupka, po svojoj pravnoj prirodi, predmet građanske naravi.¹⁰ Sud je utvrdio da upravljanje javnim parkiralištima i naplata naknada za parkiranje predstavljaju djelatnost od lokalnog interesa koju osigurava Pula Parking, poduzeće u vlasništvu Grada Pule. Međutim, iako su ovlasti Pula Parkingu povjerene aktom tijela javne vlasti, Sud ne smatra da utvrđivanje nepodmirenog dugovanja za parkiranje, koje je ugovorne prirode, ni postupak radi njegove naplate, kojemu je cilj zaštita privatnih interesa te je uređen nacionalnim općim pravnim propisima koji se primjenjuju na

⁹ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 25., 26. i 28.

¹⁰ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 30.

odnose među privatnim subjektima, zahtijevaju od Grada Pule ili Pula Parkinga izvršavanje javnih ovlasti.¹¹ Dalje, Sud smatra da dugovanje za parkiranje koje potražuje Pula Parking ne sadržava sankcije za koje bi se moglo reći da proizlaze iz akta javne vlasti Pula Parkinga, niti je kaznene naravi, već predstavlja samo protučinidbu za pruženu uslugu.¹² Osim toga, po mišljenju Suda, ne čini se da izdajući dotičnim osobama kartu za parkiranje Pula Parking sam sebi izdaje ovršni naslov odstupajući od općih pravnih propisa, s obzirom na to da nakon tog izdavanja on ima samo mogućnost, slično kao izdavatelj računa, pozvati se na vjerodostojnu ispravu koja mu omogućava pokretanje postupka u skladu s odredbama Ovršnog zakona.¹³ Zbog toga Sud načelno smatra da je pravni odnos između Pula Parkinga i g. Tederahna načelno smatra privatnopravnim odnosom, koji zbog toga ulazi u pojam „građanske i trgovačke stvari“ u smislu Uredbe br. 1215/2012.¹⁴

Na temelju navedenog, Sud smatra da je odgovor na prvo pitanje da članak 1. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti tako da je ovršni postupak koji je pokrenulo društvo u vlasništvu jedinice lokalne samouprave protiv fizičke osobe s prebivalištem u drugoj državi članici radi naplate nepodmirenog dugovanja za parkiranje na javnom parkiralištu upravljanje kojim je ta lokalna jedinica povjerala navedenom društvu, a koje nije kaznene naravi nego predstavlja samo protučinidbu za pruženu uslugu, obuhvaćen područjem primjene te uredbe.¹⁵

3.3. Drugo pitanje

Drugim pitanjem, kako je to protumačio Sud, sud koji je uputio zahtjev svojim drugim pitanjem u bitnome pita treba li Uredbu br. 1215/2012 tumačiti tako da su javni bilježnici u Hrvatskoj, kada postupaju u okviru ovlasti koje su im povjerene nacionalnim pravom u ovršnim postupcima na temelju „vjerodostojne isprave“, obuhvaćeni pojmom „sud“ u smislu te uredbe.¹⁶

U odgovoru, Sud je prvo upozorio na to da Uredba br. 1215/2012, premda na više mjesta upućuje na pojmove „sud“, „nadležnost“ i „sudski postupak“, te pojmove ne definira, da se „sudska odluka“ definira kao svaka odluka koju je donio sud države članice, bez obzira na to kako se ona naziva (čl. 2. toč. (a) Uredbe br. 1215/2012), da Republika Hrvatska nije navela da bi javni bilježnici mogli biti, s gledišta prava Republike Hrvatske, uključeni u pojam „sud“ kao tijela koja imaju nadležnost u određenoj mjeri u stvarima iz područja primjene ove uredbe (čl. 3. Uredbe br. 1215/2012), upozorio na to da Uredba br. 650/2012¹⁷, za razliku od Uredbe br. 1215/2012, u pojam „sud“ uključuje ne samo pravosudna tijela pojam „sud“ uključivao „javne bilježnike“ kao tijela koja, u Republici Hrvatskoj, kao tijela nego i sva druga tijela nadležna u području te uredbe koja obavljaju pravo-

¹¹ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 35.

¹² C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 36.

¹³ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 37.

¹⁴ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 38.

¹⁵ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 39.

¹⁶ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 40.

¹⁷ Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.).

sudne funkcije i koja ispunjavaju uvjete nabrojene u toj uredbi, pa da stoga Sud, u sklopu ovog predmeta, pojam „sud“ mora ocijeniti u kontekstu ciljeva Uredbe br. 1215/2012.¹⁸

Sud je dalje istaknuo da u pravu Unije temeljno značenje imaju načelo uzajamnog povjerenja među državama članicama i načelo uzajamnog priznavanja s obzirom na to da omogućuju stvaranje i održavanje prostora bez unutarnjih granica te da se ta načela očituju u izvršavanju i postupanju sa sudskim odlukama sudova određene države članice kao da su donesene u državi članici u kojoj se traži izvršenje.¹⁹

Sud je obrazložio da je cilj Uredbe br. 1215/2012 osnažiti pojednostavnjen i učinkovit sustav pravila o rješavanju sukoba nadležnosti i priznavanju i izvršenju sudskih odluka, uspostavljen pravnim instrumentima na koje se ona nastavlja, radi olakšavanja pravosudne suradnje u svrhu pridonosenja ostvarenju cilja postavljene Uniji, da postane područje slobode, sigurnosti i pravde, zasnivajući se pritom na visokoj razini povjerenja koja mora postojati između država članica.²⁰

Dalje je Sud uputio na svoje stajalište da pojam „sud“ u smislu Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti vodeći računa o potrebi da se nacionalnim sudovima država članica omogući identificiranje sudskih odluka koje su donijeli sudovi drugih država članica te provođenje izvršenja tih odluka brzinom koju zahtijeva ta uredba. Naime, poštovanje načela uzajamnog povjerenja u sudovanje u državama članicama Unije, na kojem se temelji primjena te uredbe, pretpostavlja, među ostalim, da su sudske odluke čije se izvršenje traži u drugoj državi članici donesene u sudskom postupku koji nudi jamstva neovisnosti i nepristranosti te poštovanje načela kontradiktornosti postupka.²¹

Sud se pozvao na to da je hrvatska vlada u raspravi navela da su javni bilježnici u Hrvatskoj dio javnobilježničke službe, koja je odvojena od sudova, da su, u skladu s odredbama Ovršnog zakona, nadležni donositi rješenja o ovrsi povodom prijedloga za pokretanje ovršnog postupka na temelju vjerodostojne isprave, na koje rješenje ovršenik, nakon što mu ga se dostavi, može podnijeti prigovor. Javni bilježnik kojem je prigovor podnesen će, nakon što ocijeni da je podneseni prigovor dopušten, obrazložiti i pravodoban prigovor, proslijediti nadležnom sudu spis radi provedbe postupka u povodu prigovora i koji sud će odlučiti o prigovoru.²²

Sud je, međutim, upozorio da se rješenje o ovrsi koje javni bilježnik izdaje na temelju „vjerodostojne isprave“ ovršeniku dostavlja tek nakon njegova donošenja, a da pritom prijedlog na temelju kojeg je javni bilježnik pokrenuo postupak tom ovršeniku nije dostavljen. Stoga, premda ovršenik može podnijeti prigovor protiv rješenja o ovrsi koje je izdao javni bilježnik i premda se čini da javni bilježnik ovlasti koje su mu povjerene u okviru ovršnog postupka na temelju „vjerodostojne isprave“ izvršava pod nadzorom suda, kojemu javni bilježnik mora proslijediti eventualne prigovore, Sud je naglasio da ostaje činjenica da ispitivanje prijedloga za izdavanje rješenja o ovrsi na takvom temelju koje u Hrvatskoj provodi javni bilježnik nije kontradiktorno.²³

¹⁸ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 43., 45., 46., 48. i 49.

¹⁹ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 51-52.

²⁰ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 53.

²¹ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 54.

²² C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 56.

²³ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 57-58.

Na temelju navedenoga, Sud je na drugo pitanje odgovorio:

Uredbu br. 1215/2012 treba tumačiti tako da javni bilježnici u Hrvatskoj, kada postupaju u okviru ovlasti koje su im povjerene nacionalnim pravom u ovršnim postupcima na temelju „vjerodostojne isprave”, nisu obuhvaćeni pojmom „sud” u smislu te uredbe.²⁴

Sud je, prema tome zaključio da se rješenja o izvršenju koje izdaju javni bilježnici u Republici Hrvatskoj na temelju vjerodostojne isprave ne mogu priznati i / ili izvršiti u drugim državama članicama u okviru Uredbe br. 1215/2012, budući da ta rješenja o ovrsi ne predstavljaju „sudsku odluku“ u smislu članak 2. točka (a). Nažalost, Sud nije iskoristio priliku da zauzme stajalište o tome predstavlja li rješenje o ovrsi koje je javni bilježnik donio na temelju vjerodostojne isprave „vjerodostojnu ispravu“ u smislu članka 2. točka (c)²⁵ te uredbe, odnosno može li se to rješenje u drugim državama članicama priznati i/ili izvršiti kao „vjerodostojna isprava“ u smislu uredbe.

²⁴ C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, t. 59.

²⁵ Čl. 2 (c) Uredbe br. 1215/2012.

„Vjerodostojna isprava“ znači isprava koja je formalno sastavljena ili registrirana kao vjerodostojna isprava u državi članici porijekla i čija vjerodostojnost:

i. odnosi se na potpis i sadržaj isprave; te

ii. je utvrđena od strane javnog tijela ili drugog tijela ovlaštenog u tu svrhu.

II. Pojam „potrošač“ prema Uredbi br. 1215/2012

Predmet C-63017, 14. veljače 2019., Anica Milivojević protiv Raiffeisenbank St. Stefan –Jagerberg-Wolfsberg eGen²⁶

Zahtjev je upućen u okviru spora između Anice Milivojević, s prebivalištem u Hrvatskoj, i društva austrijskog prava Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen (Raiffeisenbank) u vezi s tužbom koju je podnijela A. Milivojević radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenog s društvom Raiffeisenbank i založne izjave koja je sastavljena po javnom bilježniku kao hipotekarno osiguranje tražbine nastale iz tog ugovora te radi brisanja tog osiguranja iz zemljišnih knjiga.

1. Pravni okvir

1.1. Pravni okvir EU

Uredba br. 1215/2012

Uvodne izjave 15. i 18.

(15) Pravila o nadležnosti trebala bi biti što je moguće više predvidiva i zasnovana na načelu da se nadležnost općenito temelji na prebivalištu tuženika. [...].

(18) U pogledu [ugovora o osiguranju, potrošačkih ugovora i ugovora o radu], slabija stranaka bi trebala biti zaštićena pravilima o nadležnosti koja su povoljnija za njene interese od općih pravila.

Poglavlje II. Nadležnost

Odjeljak 1. Opće odredbe

Čl. 4. st. 1.

Podložno ovoj Uredbi, osobe s domicilom u državi članici, bez obzira na njihovo državljanstvo, tuže se pred sudovima te države članice.

Odjeljak 2. Posebna nadležnost

Čl. 8. st. 4.

„Osoba koja ima prebivalište u državi članici, može također biti tužena:

(4) u stvarima koji se odnose na ugovor, ako se tužba može povezivati s tužbom protiv istog tuženika u stvarima koji se odnose na stvarna prava na nekretnine, pred sudom države članice u kojoj se nalazi nekretnina.“

Odjeljak 4. Nadležnost za potrošačke ugovore

Čl. 17. st. 1.

„1. U pitanjima u vezi ugovora kojeg sklapa osoba, potrošač, u svrhu koja se može smatrati da je izvan njegove profesionalne ili gospodarske djelatnosti, nadležnost se utvrđuje ovim Odjeljkom, [...]“

²⁶ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123.

Čl. 18. st. 1. i 2.

“1. Potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo pred sudovima države članice u kojoj ta stranka ima prebivalište, ili, neovisno o prebivalištu druge stranke, pred sudovima mjesta gdje potrošač ima prebivalište.

2. Druga ugovorna stranka može pokrenuti postupak protiv potrošača samo pred sudovima države članice u kojoj potrošač ima prebivalište.“

Čl. 19.

„Od odredaba ovog odjeljka može se odstupiti samo sporazumom:

1. koji je sklopljen nakon nastanka spora;,

2. koji omogućuje potrošaču pokretanje postupka pred sudom različitim od suda koji je naveden u ovom odjeljku; ili

3. koji je sklopljen između potrošača i druge ugovorne stranke, od kojih oba u vrijeme sklapanja ugovora imaju domicil ili uobičajeno boravište u istoj državi članici i kojim se prenosi nadležnost na sudove te države članice, pod uvjetom da taj sporazum nije suprotan pravu te države članice.“

Odjeljak 6. Isključiva nadležnost

Čl. 24. točka 1. prvi podstavak

„Sljedeći sudovi države članice imaju isključivu nadležnost, neovisno o prebivalištu stranaka.

1. u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama ili najam/zakup nekretnina, sudovi države članice u kojoj se nekretnina nalazi.“

Odjeljak 7. Prorogacija nadležnosti

Čl. 25. st. 1.

„1. Ako su se stranke neovisno o njihovu domicilu, sporazumjele da sud ili sudovi države članice imaju nadležnost u rješavanju sporova koji su nastali ili mogu nastati u vezi određenog pravnog odnosa, taj sud ili sudovi je nadležan/su nadležni, osim ako je sporazum ništav u pogledu njegove materijalne valjanosti prema pravu te države članice. Ta nadležnost je isključiva osim ako su se stranke drukčije sporazumjele. [...]“

Pravni okvir – RH

*Zakon o obveznim odnosima*²⁷

Čl. 322. – Ništetnost

„(1) Ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva ništetan je, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

(2) Ako je sklapanje određenog ugovora zabranjeno samo jednoj strani, ugovor je valjan ako u zakonu nije što drugo predviđeno za određeni slučaj, a strana koja je povrijedila zakonsku zabranu snositi će odgovarajuće posljedice.“

Čl. 323. st. 1. – Posljedice ništetnosti

„(1) U slučaju ništetnosti ugovora svaka ugovorna strana dužna je vratiti drugoj sve ono što je primila na temelju takva ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se narav onoga što je ispunjeno protiv vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ako zakon što drugo ne određuje.“

²⁷ Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22).

*Zakon o potrošačkom kreditiranju*²⁸

Čl. 29. st. 1.

„(1) Ovaj se Zakon ne primjenjuje na ugovore o kreditu sklopljene do dana stupanja na snagu ovoga Zakona, osim u slučajevima iz stavka 2. ovoga članka.“

Čl. 19.j. – Ništetnost ugovora i posljedice ništetnosti

„(1) Ako je ugovor o kreditu sklopio vjerovnik, odnosno kreditni posrednik koji nema odobrenje za pružanje usluga potrošačkog kreditiranja, odnosno za posredovanje pri potrošačkom kreditiranju, ugovor je ništetan.

(2) U slučaju postojanja obveze vraćanja primljenog iz stavka 1. ovoga članka potrošač je na primljeni iznos dužan platiti kamate od dana pravomoćnosti odluke kojom se utvrđuje ništetnost.“

Članak 19.1. – Nadležnost suda

„(1) U sporovima koji nastanu u vezi s ugovorom o kreditu potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne strane bilo pred sudovima države u kojoj druga ugovorna strana ima sjedište, ili, neovisno o sjedištu druge ugovorne strane, pred sudovima mjesta gdje potrošač ima prebivalište.

(2) Druga ugovorna strana može pokrenuti postupak protiv potrošača samo pred sudovima države u kojoj potrošač ima prebivalište.“

*Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem*²⁹

Čl. 1. st. 1. – Predmet zakona

„(1) Ovaj Zakon se primjenjuje na ugovore o kreditu s međunarodnim obilježjem sklopljene u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika, osim na ugovore koje je kao dužnik sklopila:

[...]

(2) Ovaj Zakon se primjenjuje i na druge pravne poslove sklopljene u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika koji su nastali kao posljedica ili se temelje na ugovoru o kreditu s međunarodnim obilježjem iz stavka 1. ovoga članka.“

Čl. 2. – Značenje izraza

„U smislu ovoga Zakona izraz:

– „dužnik“ označava fizičku ili pravnu osobu kojoj je ugovorom o kreditu s međunarodnim obilježjem odobren kredit odnosno osobu koja je u korist osobe kojoj je odobren kredit sudjelovala kao sudužnik, založeni dužnik, založni sudužnik ili jamac

– „neovlašteni vjerovnik“ označava pravnu osobu koja je ugovorom o kreditu s međunarodnim obilježjem odobrila kredit dužniku, a na dan sklapanja ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem ima upisano sjedište izvan Republike Hrvatske i nudi ili pruža usluge odobravanja kredita u Republici Hrvatskoj, iako za pružanje tih usluga ne ispunjava uvjete propisane posebnim propisom, odnosno ne raspolaže propisanim odobrenjima i/ili suglasnostima nadležnih tijela Republike Hrvatske

– „ugovor o kreditu s međunarodnim obilježjem“ označava ugovor o kreditu, ugovor o zajmu ili drugi ugovor kojim je neovlašteni vjerovnik odobrio dužniku određeni iznos novčanih sredstava, a dužnik se obvezao plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno.“

²⁸ Zakon o potrošačkom kreditiranju („Narodne novine“, br. 75/09, 102/15).

²⁹ Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem („Narodne novine“, br. 72/17, 131/20). Zakon je ukinut Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3678/2017 i dr. od 3. studenoga 2020. („Narodne novine“, br. 131/20).

Čl. 3. – Ništetnost ugovora o kreditu

„(1) Ugovori o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljeni u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika su ništetni.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, ništetnost se ne može isticati ako je ugovor u cijelosti ispunjen.“

Članak 4. – Ništetnost drugih pravnih poslova

„Javnobilježnički akt sklopljen na osnovi ili u vezi s ništetnim ugovorom iz članka 3. ovoga Zakona je ništetan.“

Čl. 8. – Nadležnost

„(1) U sporovima koji nastanu u vezi ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem, u smislu ovog Zakona, dužnik može pokrenuti postupak protiv neovlaštenog vjerovnika bilo pred sudovima države u kojoj neovlašteni vjerovnik ima sjedište, ili, neovisno o sjedištu neovlaštenog vjerovnika, pred sudovima mjesta gdje dužnik ima prebivalište, odnosno sjedište.

(2) Neovlašteni vjerovnik, u smislu stavak 1. ovoga članka, može pokrenuti postupak protiv dužnika samo pred sudovima države u kojoj dužnik ima prebivalište, odnosno sjedište. Za ništete ugovore u smislu ovoga Zakona, isključivo je mjerodavno pravo Republike Hrvatske, a sud će po tužbi za utvrđenje ništetnosti ugovora, ne ispitujući postojanje drugim zakonima propisanih pretpostavki o mjerodavnosti prava u odnosu na mjesto sklapanja ugovora, primijeniti ovaj Zakon.“

Čl. 10.

„(1) Ugovori o kreditu s međunarodnim obilježjima u smislu ovoga Zakona sklopljeni do dana stupanja na snagu ovoga Zakona u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika ništetni su od trenutka njihova sklapanja s posljedicama iz članka 7. ovoga Zakona.

(2) Pravni poslovi sklopljeni do dana stupanja na snagu ovoga Zakona u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika koji su nastali kao posljedica ili se temelje na ugovoru o kreditu s međunarodnim obilježjima iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona ništetni su od trenutka njihova sklapanja s posljedicama iz članka 7. ovoga Zakona.“

2. Glavni postupak i prethodna pitanja

2.1. Glavni postupak

Dana 23. travnja 2015. A. Milivojević podnijela je tužbu Općinskom sudu u Rijeci – Stalna služba u Rabu, protiv društva Raiffeisenbank radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenog između stranaka 5. siječnja 2007. u iznosu od 47 000 eura i založne izjave koju je sastavio javni bilježnik kao hipotekarno osiguranje tražbine nastale iz tog ugovora te radi brisanja tog osiguranja iz zemljišnih knjiga. U tužbi je istaknula da je taj ugovor, na temelju čl. 322. st. 1. ZOO-a, ništetan jer je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva.

U postupku je utvrđeno kao nesporno da je tuženik, Raiffeisenbank „neovlašteni vjerovnik” u smislu članka 2. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima, odnosno vjerovnik s poslovnim nastanom u drugoj državi članici koji ne raspolaže potrebnim ovlaštenjem Hrvatske narodne banke za odobravanje kredita u Hrvatskoj. Između stranaka je, međutim, bilo sporno mjesto sklapanja ugovora o kreditu. Raiffeisenbank je tvrdila da je taj ugovor bio sklopljen u Austriji, a A. Milivojević da je bio sklopljen u Hrvatskoj. A. Milivojević navela je da je taj ugovor sklopila preko posrednika, kojem je platila proviziju, kako bi proširila i obnovila svoju kuću radi uređenja apartmana za iznajmljivanje. Iz sudske odlu-

ke također proizlazi da se ne može isključiti da je dio zajma bio upotrijebljen u privatne svrhe. Osim toga, A. Milivojević je spomenula da je kredit namjeravala vraćati zaradom od te djelatnosti. Ugovor je sadržavao ugovornu odredbu o alternativnoj prorogaciji nadležnosti u korist austrijskih sudova ili sudova tuženikova prebivališta.³⁰

Glavna rasprava bila je zaključena 3. siječnja 2017. Međutim, nakon što je 14. srpnja 2017. stupio na snagu Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima, glavna rasprava preotvorena je rješenjem od 10. kolovoza 2017. Sud koji je uputio zahtjev smatra da bi na temelju odredaba tog propisa, a imajući u vidu njegovu retroaktivnu primjenu, predmetni ugovor mogao biti ništetan, ako se utvrdi da je sklopljen u Hrvatskoj. Osim toga, za taj sud je sporno je li Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima u skladu s člankom 56. UFEU-a³¹ i člankom 63. UFEU-a³² jer smatra da se tim propisom može povrijediti sloboda društva Raiffeisenbank na pružanje financijskih usluga, odnosno sloboda pružanja usluga i/ili slobodno kretanje kapitala. Sud je istaknuo i svoju sumnju u mogućnost opravdavanja takve povrede ciljevima koje je hrvatska vlada istaknula radi obrazloženja retroaktivne primjene tog zakona.³³

Dalje, sud koji je postavio zahtjev istaknuo je da se, pozivom na stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske³⁴, na osnovi izmijenjenog Zakona o potrošačkom kreditiranju, ne može temeljiti utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenih prije stupanja tog zakona na snagu 30. rujna 2015.³⁵

³⁰ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 25-29.

³¹ Čl. 56. UFEU-a (bivši članak 49. UEZ-a)
„U okviru odredaba navedenih u nastavku, zabranjuju se ograničenja slobode pružanja usluga unutar Unije u odnosu na državljane država članica s poslovnim nastanom u državi članici koja nije država osobe kojoj su usluge namijenjene. Europski parlament i Vijeće mogu, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom, proširiti primjenu odredaba ovog poglavlja na državljane trećih zemalja koji pružaju usluge i koji imaju poslovni nastan unutar Unije.“

³² Čl. 63. UFEU-a (bivši članak 56. UEZ-a)
„1. U okviru odredaba određenih ovim poglavljem, zabranjena su sva ograničenja kretanja kapitala među državama članicama te između država članica i trećih zemalja.
2. U okviru odredaba određenih ovim poglavljem, zabranjena su sva ograničenja u platnom prometu između država članica te između država članica i trećih zemalja.“

³³ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 30-33.

³⁴ Na sastanku predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova, koji je održan 11. i 12. travnja 2016., zaključkom od 12. travnja 2016. odlučeno kako slijedi:

„3.1. (nadležnost)

U sporovima za ništetnost ugovora o kreditu između tužitelja hrvatskih fizičkih osoba (potrošača) i stranih (bankarskih) pravnih osoba, kada se o nadležnosti odlučuje nakon 1. srpnja 2013., uvijek je za suđenje nadležan hrvatski sud prema odredbi čl. 16. Uredbe [Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) i čl. 17. Uredbe [br. 1215/2012].

3.2. (ništetnost ugovora)

Iako je sklapanje takvih ugovora zabranjeno stranim bankarskim institucijama koje nisu imale odobrenje za pružanje takvih usluga u Republici Hrvatskoj, takvi ugovori nisu ništetni jer ta posljedica nije propisana niti Zakonom o bankama niti Zakonom o kreditnim institucijama sve do 30. rujna 2015., kada je takva posljedica propisana [izmijenjenim Zakonom o potrošačkom kreditiranju].”

³⁵ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 34.

Za sud koji je postavio zahtjev sporno je i je li članak 8. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem u skladu s pravilima o nadležnosti Uredbe br. 1215/2012. Za sud je upitno može li se predmetni ugovor o kreditu smatrati „potrošačkim ugovorom” te je li glavni postupak obuhvaćen pravilima o isključivoj nadležnosti u području stvarnih prava na nekretninama, koja su propisana u člankom 24. točkom 1. te uredbe.³⁶

2.2. Prethodna pitanja

Na temelju svega navedenog Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu odlučio je prekinuti postupak i uputio je Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

Treba li članke 56. i 63. [UFEU-a] tumačiti tako da im se protive odredbe Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u [Hrvatskoj] s neovlaštenim vjerovnikom [...], posebno odredbe iz članka 10. tog Zakona, kojima se ugovori o kreditu i drugi pravni poslovi koji su nastali kao posljedica ili se temelje na ugovoru o kreditu sklopljeni između dužnika (u smislu čl. 1. i čl. 2. al. 1. tog Zakona) i neovlaštenih vjerovnika (u smislu odredbe iz čl. 2. al. 2. tog Zakona) određuju ništetnima i kad su oni sklopljeni prije stupanja na snagu tog Zakona od trenutka njihova sklapanja, s posljedicama da je svaka ugovorna strana dužna vratiti drugoj sve ono što je primila na temelju ništetnog ugovora, a ako to nije moguće ili ako se narav onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, treba se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke?

Treba li Uredbu br. 1215/2012, osobito njezine članke 4. stavak 1. i članak 25., tumačiti tako da im se protive odredbe iz članka 8. stavak 1. i 2. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u [Hrvatskoj] s neovlaštenim vjerovnikom [...], kojima se propisuje da u sporovima koji nastanu u vezi s ugovorom o kreditu s međunarodnim obilježjem u smislu tog Zakona dužnik može pokrenuti postupak protiv neovlaštenog vjerovnika bilo pred sudovima države u kojoj neovlašteni vjerovnik ima sjedište, ili, neovisno o sjedištu neovlaštenog vjerovnika, pred sudovima mjesta gdje dužnik ima prebivalište, odnosno sjedište te da neovlašteni vjerovnik, u smislu tog Zakona, može pokrenuti postupak protiv dužnika samo pred sudovima države u kojoj dužnik ima prebivalište, odnosno sjedište?

Radi li se o potrošačkom ugovoru u smislu odredbi iz članka 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 i preostale pravne stečevine Europske unije kada je primatelj kredita fizička osoba koja je ugovor o kreditu sklopila u svrhu ulaganja u apartmane radi obavljanja ugostiteljske djelatnosti pružanja usluga smještaja turistima u domaćinstvu?

Treba li se odredba iz člankom 24. točka 1. Uredbe br. 1215/2012 tumačiti tako da postoji nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u postupku radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu, založne izjave i brisanja zaloga iz zemljišnih knjiga kada su radi osiguranja potraživanja iz ugovora o kreditu u zalog dane nekretnine dužnika na području Republike Hrvatske?³⁷

³⁶ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 37.

³⁷ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 38.

3. Odgovori Suda Europske unije na prethodna pitanja

3.1. Prvo pitanje

U odgovoru na prvo pitanje, koje se odnosi na slobodu pružanja usluga iz čl. 56 UFEU-a zahtijeva uklanjanje svake diskriminacije prema pružatelju usluga s poslovnim nastanom u drugoj državi članici na osnovi njegove državne pripadnosti kao i ukidanje svakog ograničenja, čak i ako se ono na jednak način primjenjuje na domaće pružatelje usluga i na one iz drugih država članica, kad je ono takve prirode da zabranjuje, otežava ili čini manje privlačnima djelatnosti pružatelja usluga koji ima poslovni nastan u drugoj državi članici u kojoj zakonito pruža istovrsne usluge.³⁸

Ne ulazeći detaljno u argumentaciju koju je Sud iznio, budući da se radi o pitanju europskog međunarodnog javnog prava, odnosno tumačenju okvirnog ugovora, navest ćemo samo da je Sud je u odgovoru na prvo pitanje zauzeo stajalište da članak 56. UFEU-a treba tumačiti tako da mu se protivi propis države članice poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku učinak kojega je, među ostalim, to da su ugovori o kreditu i na njima utemeljeni pravni poslovi sklopljeni na državnom području te države članice između dužnikâ i vjerovnikâ s poslovnim nastanom u drugoj državi članici koji ne raspolazu odobrenjem koje nadležna tijela prve države članice izdaju za obavljanje njihove djelatnosti na njezinu državnom području ništetni od dana svojeg sklapanja, čak i ako su bili sklopljeni prije stupanja na snagu navedenog propisa.

Prema tome, Sud je zauzeo stajalište da je članak 10. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima suprotan članku 56. UFEU-a o slobodi pružanja usluga.

3.2. Drugo pitanje

U odgovoru na drugo pitanje Sud je prvo razmotrio je li članak 8. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu u skladu s člankom 4. Uredbe br. 1215/2012, koji predstavlja opće pravilo o nadležnosti.

Sud je pri tome utvrdio se člankom 8. stavak 1. i 2. daje pravo odabira između sudova države na državnom području koje neovlašteni vjerovnik ima svoje sjedište i sudova svojeg domicila, a vjerovnik se mora obratiti sudovima domicila svojeg dužnika. Dalje, da se, na temelju članka 1. taj zakon primjenjuje na ugovore o kreditu koji su sklopljen u Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika, pri čemu se ne uzima u obzir svojstvo dužnika, odnosno je li riječ o potrošaču ili, pak, prodavatelju robe odnosno pružatelju usluga. Budući da se članak 8. stavak 1. i 2. primjenjuje i na sporove između prodavatelja robe ili pružatelja usluga, prema stajalištu Suda njime se odstupuje od općeg pravila o nadležnosti iz članka 4. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012, odnosno pravila o tuženikovu prebivalištu, jer se njime na sve dužnike proširuje područje primjene zaštitnih pravila o nadležnosti koja su utvrđena kao iznimka u članku 18. stavak 1. te uredbe jedino u korist potrošača. Odredba o nadležnosti sudova države članice na čijem državnom području tuženik ima svoje prebivalište je opće načelo u sustavu Uredbe br. 1215/2012 i tom uredbom se, samo kao odstupanje od tog načela, taksativno navode slučajevi u kojima tuženik može ili mora biti tužen pred sudom druge države članice. Zato, ako država članica u svojem nacionalnom zakonodavstvu propiše

³⁸ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 57.

pravila o nadležnosti kojima se odstupa od tog općeg načela, a koja nisu propisana nekom drugom odredbom te uredbe, povređuje sustav uspostavljen navedenom uredbom i osobito njezin članak 4.³⁹

Zatim je Sud razmotrio je li članak 8. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem u skladu s člankom 25. Uredbe br. 1215/2012 kojim se, pod određenim pretpostavkama, priznaje legitimitet sporazumima o prorogaciji nadležnosti koje stranke sklapaju kako bi odredile sud države članice nadležan za rješavanje sporova koji su nastali ili mogu nastati u vezi s određenim pravnim odnosom. Sud je pri tome istaknuo da se člancima 17. do 19. Uredbe br. 1215/2012 u načelu određuje nadležnost za rješavanje spora u vezi s potrošačkim ugovorom i da se, u skladu s člankom 25. stavak 4. te uredbe, ugovorna odredba o prorogaciji nadležnosti ne može primijeniti na takav ugovor ako je suprotna odredbama čl. 19. te uredbe. Prema mišljenju Suda, iz teksta članka 8. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem, a što ipak treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev, da se pravila o nadležnosti koja se tom odredbom utvrđuju primjenjuju neovisno o činjenici da su sporazumi o prorogaciji nadležnosti koji ispunjavaju zahtjeve iz članka 25. Uredbe br. 2015/2012. Kad Sud upućuje na postojanje sporazuma o prorogaciji nadležnosti, treba podsjetiti da je ugovor o kreditu koju su sklopili A. Milivojević i Raiffaisenbank sadržavao ugovornu odredbu o alternativnoj prorogaciji nadležnosti u korist austrijskih sudova ili sudova tuženikovog prebivališta.⁴⁰

Na temelju navedenog, Sud je zauzeo stajalište da na drugo pitanje valja odgovoriti da se članku 4. stavku 1. i članku 25. Uredbe br. 1215/2012 protivi propis države članice poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku kojim se u okviru sporova u vezi s ugovorima o kreditu s međunarodnim obilježjem, koji ulaze u područje primjene te uredbe, dužnicima omogućuje pokretanje postupka protiv neovlaštenih vjerovnika pred sudovima države na državnom području koje ti vjerovnici imaju svoje sjedište ili pred sudovima mjesta gdje dužnici imaju svoj domicil odnosno sjedište, a nadležnost za odlučivanje u postupku koji pokrenu navedeni vjerovnici protiv svojih dužnika ograničava samo na sudove države na državnom području koje ti dužnici imaju svoj domicil, neovisno o tome jesu li ti dužnici potrošači ili, pak, prodavatelji robe odnosno pružatelji usluga.⁴¹

Prema tome, Sud je u odgovoru na drugo pitanje zauzeo stajalište da je članak 8. Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem u suprotnosti s člankom 4. i člankom 25. Uredbe br. 1215/2012.

3.3. Treće pitanje

Sud je treće pitanje koje je postavio sud koji je podnio zahtjev protumačio tako da taj sud pita treba li članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 tumačiti tako da se dužnik koji je sklopio ugovor o kreditu radi izvođenja radova obnove nekretnine u kojoj živi u cilju, među ostalim, da u njoj pruža usluge turističkog smještaja, može smatrati „potrošačem” u smislu te odredbe.

U svojem odgovoru Sud je prvo naglasio da se pojam „potrošač” u smislu članka 17. i članka 18. Uredbe br. 1215/2012 treba usko tumačiti, uzimajući u obzir položaj te osobe u određenom ugovoru, u vezi s njegovom prirodom i svrhom, a ne

³⁹ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 78-81.

⁴⁰ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 82-83.

⁴¹ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 84.

njezin subjektivan položaj, pri čemu se jedna te ista osoba može smatrati potrošačem u okviru određenih transakcija, a gospodarskim subjektom u okviru drugih.⁴²

Zbog toga je, prema mišljenju Suda, zaštita potrošača kao slabije ugovorne stranke koju Uredba br. 2015/2012 pruža opravdana samo u odnosu na ugovore koji su sklopljeni izvan svake profesionalne djelatnosti ili svrhe i neovisno o njoj, s jednim ciljem zadovoljavanja vlastitih pojedinačnih privatnih potrošačkih potreba, a ta posebna zaštita nije opravdana u odnosu na ugovor čiji je cilj profesionalna djelatnost, pa bilo to tek u budućnosti, s obzirom na to da određena djelatnost ne gubi svoju profesionalnu prirodu samo zato što je riječ o budućoj djelatnosti. Zbog Sud smatra da se posebna pravila o nadležnosti iz članaka 17. do 19. Uredbe br. 1215/2012 u načelu primjenjuju samo ako svrha predmeta ugovora koji su stranke sklopile nije profesionalna uporaba predmetne robe ili usluge.⁴³

Konkretno, u pogledu osobe koja sklapa ugovor s dvostrukom svrhom – odnosno za uporabu koja se jednim dijelom odnosi na njezinu profesionalnu djelatnost, a drugim dijelom na privatne svrhe. Sud smatra da se na tu osobu odredbe članaka 17. do 19. Uredbe br. 1215/2012 mogu primjenjivati samo ako je veza između takvog ugovora i profesionalne djelatnosti te osobe tako slaba da postaje marginalna pa stoga ima tek zanemarivu ulogu u kontekstu transakcije za koju je taj ugovor sklopljen, promatrane u cjelini. U skladu s tim stajalištem, sud koji je postavio zahtjev treba konkretno utvrditi može li se A. Milivojević smatrati „potrošačem“ u smislu članka 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012, pri čemu taj sud mora uzeti u obzir ne samo sadržaj, prirodu i svrhu ugovora nego i objektivne okolnosti koje su pratile njegovo sklapanje. Konkretno, treba uzeti u obzir činjenicu da A. Milivojević navodi da je ugovor o kreditu sklopila kako bi obnovila svoju kuću, među ostalim, radi uređenja apartmana za iznajmljivanje, pri čemu se ipak ne isključuje da je dio zajma bio upotrijebljen u privatne svrhe. U takvim okolnostima, prema stajalištu Suda može se smatrati da je A. Milivojević sklopila ugovor o kreditu u svojstvu potrošača samo ako je veza između tog ugovora i njezine profesionalne djelatnosti pružanja usluga turističkog smještaja tako marginalna i zanemariva da je očito da je taj ugovor u biti bio sklopljen u privatne svrhe.⁴⁴

Stoga Sud smatra da na treće pitanje treba odgovoriti da članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti tako da se dužnik koji je sklopio ugovor o kreditu radi izvođenja radova obnove nekretnine u kojoj živi u cilju, među ostalim, da u njoj pruža usluge turističkog smještaja, ne može smatrati „potrošačem“ u smislu te odredbe, osim ako je s obzirom na kontekst transakcije za koju je taj ugovor sklopljen, promatrane u cjelini, veza između tog ugovora i te profesionalne djelatnosti tako slaba da je očito da se navedenim ugovorom u biti ostvaruju privatne svrhe, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.⁴⁵

3.4. Četvrto pitanje

Sud je četvrto pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev protumačio tako da taj sud pita treba li članak 24. točku 1. prvi podstavak Uredbe br. 1215/2012 tumačiti tako da postupak radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu i založne izjave koja je sastavljena po javnom bilježniku kao hipotekarno osiguranje traž-

⁴² C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 87.

⁴³ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 88-90.

⁴⁴ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 91-93.

⁴⁵ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 94.

bine nastale iz tog ugovora te radi brisanja hipoteke na nekretnini iz zemljišnih knjiga predstavlja postupak „čiji su predmet stvarna prava na nekretninama” u smislu te odredbe.⁴⁶

U odgovoru na ovo pitanje Sud je prvo naglasio da prema toj odredbi sudovi države članice u kojoj se nekretnina nalazi imaju isključivu nadležnost za odlučivanje u postupcima čiji su predmet stvarna prava na nekretninama, neovisno o domicilu stranaka, no da isključiva nadležnost tih sudova ne obuhvaća sve postupke koji se odnose na stvarna prava na nekretninama, nego samo one među njima koji istodobno ulaze u područje primjene navedene uredbe i kojima se, s jedne strane, određuju opseg, sadržaj, vlasništvo i posjed nekretnine ili postojanje drugih stvarnih prava na toj nekretnini te, s druge strane, osigurava nositeljima tih prava zaštita ovlasti u vezi s njihovim naslovom.⁴⁷ Dalje, da se razlika između stvarnog i obveznog prava očituje u činjenici da stvarno pravo opterećujući tjelesnu stvar proizvodi učinke prema svima, dok se na obvezno pravo može pozvati samo protiv dužnika.⁴⁸

Sud je istaknuo da se zahtjevi za utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu i založne hipotekarne izjave koja je sastavljena po javnom bilježniku temelje na obveznom pravu, na koje se može pozivati samo protiv tuženika, pa stoga ti zahtjevi nisu obuhvaćeni područjem primjene pravila o isključivoj nadležnosti iz članka 24. točke 1. prvog podstavka Uredbe br. 1215/2012.⁴⁹

Nasuprot tome, u vezi sa zahtjevom koji se odnosi na brisanje upisa hipoteke iz zemljišnih knjiga Sud ističe se takav zahtjev, budući da je hipoteka stvarno pravo koje proizvodi učinke *erga omnes* nakon što je osnovana u skladu s mjerodavnim pravilima u pogledu oblika i sadržaja određenima nacionalnim propisom, odnosi na zaštitu ovlasti koje proizlaze iz stvarnog prava, a koje su ovlasti obuhvaćene isključivom nadležnošću suda države članice u kojoj se nekretnina nalazi na temelju članka 24. točke 1. prvog podstavka Uredbe br. 1215/2012.⁵⁰

S obzirom na tu isključivu nadležnost suda države članice u kojoj se nekretnina nalazi da postupa povodom zahtjeva za brisanje upisa hipoteke iz zemljišnih knjiga, Sud smatra da na temelju povezanosti, a u skladu s člankom 8. stavkom 4. Uredbe br. 1215/2012, taj sud onda ima i neisključivu sudsku nadležnost za odlučivanje o zahtjevima za utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu i založne hipotekarne izjave koja je sastavljena po javnom bilježniku jer su ti zahtjevi usmjereni protiv istog tuženika i mogu biti spojeni, kao što to proizlazi iz sadržaja predmetnog spisa.⁵¹

S obzirom na ta razmatranja, Sud smatra da je odgovor na četvrto pitanje da članak 24. točku 1. prvi podstavak Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti tako da postupak radi brisanja hipoteke na nekretnini iz zemljišnih knjiga predstavlja postupak „čiji su predmet stvarna prava na nekretninama” u smislu te odredbe, ali da tim pojmom nije obuhvaćen i postupak radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu i založne izjave koja je sastavljena po javnom bilježniku kao hipotekarno osiguranje tražbine nastale iz tog ugovora.⁵²

⁴⁶ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 95.

⁴⁷ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 96 i 99.

⁴⁸ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 100.

⁴⁹ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 101.

⁵⁰ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 102-103.

⁵¹ C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 104.

⁵² C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, t. 105.

Važnost predmeta *Milivojević* je dvostruka. Prvo, Sud je nedvosmisleno utvrdio da se pravo EU primjenjuje i na sporove koji su pokrenuti pred sudom države članice, a koji sporovi proizlaze iz ugovora koji su sklopljeni prije nego li je ta država stekla status države članice. Sud je potvrdio odnos između načela slobodnog pružanja usluga i prava država članica u slučajevima kada nacionalno pravo želi „poništiti“ ugovore o kreditu koju su sklopljeni s neovlaštenim zajmodavcima. Države članice ne mogu svojim nacionalnim pravom ograničiti načelo slobodnog pružanja usluga, što znači da to načelo ostaje u hijerarhiji iznad mjera donesenih po nacionalnom pravu. Drugo, tim predmetom jača se polje primjene posebne nadležnosti za potrošačke ugovore kako bi se zasnivala međunarodna nadležnost prema Uredbi br. 1215/2012. Dalje, naglašava se potreba uskog tumačenja isključive nadležnosti iz članka 24. Uredbe br. 1215/2012 u postupcima „čiji su predmet stvarna prava na nekretninama” i pojma „potrošač“ iz članka 17. Uredbe br. 1215/2012. Svojstvo „potrošača“ ostaje ograničeno samo na one ugovore kod kojih je svrha predmeta ugovora koji su stranke sklopile privatna uporaba predmetne robe ili usluge. Zaključno, nakon odluke Suda u predmetu *Milivojević*, zajmodavci iz jedne države članice mogu biti zadovoljni zbog toga što nacionalno pravo države članice ne može zaobići načelo slobodnog pružanja usluga. Potrošači koji uslugu pružaju strani zajmodavci sigurni su da njihov ugovor ulazi unutar polja primjene Uredbe br. 1215/2012 i da im se osigurava zaštita primjenom pravila o međunarodnoj nadležnosti koja im omogućuje da postupak vode pred sudom svojeg prebivališta.

3. Pojam „stvari koje se odnose na štetne radnje, delikte i kvazi-delikte“ (stjecanje bez osnove)

*Predmet C-342/20, 9. prosinca 2021., Hrvatske šume d.o.o. protiv BP Europa SE*⁵³

Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, Hrvatskih šuma d.o.o., Zagreb, društva sa sjedištem u Hrvatskoj, pravnog sljednika Hrvatskih šuma, javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb, i, s druge strane, društva BP Europa SE Hamburg, sa sjedištem u Njemačkoj, pravnog sljednika društva Deutsche BP AG, koje je pravni sljednik društva The Burmah Oil (Deutschland) GmbH, u vezi s povratom, na temelju stjecanja bez osnove, neosnovano plaćenog iznosa u okviru ovrhe koja je naknadno proglašena nedopuštenom.

1. Pravni okvir

1.1. Pravni okvir – EU

*Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovački stvarima*⁵⁴

⁵³ ECLI:EU:C:2021:985.

⁵⁴ SL 2001., L 12, str. 1.; SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.

Uvodne izjave 2., 8., i 12

(2) Određene razlike između nacionalnih propisa kojima su uređeni [sudska] nadležnost i priznavanje sudskih odluka sprečavaju ispravno djelovanje unutarnjeg tržišta. Nužno je da države članice koje ova uredba obvezuje usvoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te za pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.

[...]

(8) Mora postojati veza između postupaka na koje se primjenjuje ova uredba i državnog područja država članica koje ova uredba obvezuje. Shodno tome, zajednički propisi o nadležnosti sudova trebali bi se, u načelu, primjenjivati u slučajevima kad tuženik ima domicil u jednoj od tih država članica.

[...]

(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.”

Čl. 2. st. 1.

„Uz poštovanje odredaba ove uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

Čl. 3.

„1. Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.

2. Protiv tih osoba posebno se ne primjenjuju nacionalni propisi o nadležnosti iz Priloga I.”

Čl. 5. – Posebna nadležnost

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

1.(a) u stvarima koj[e] se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu [izvršenja predmetne obveze];

(b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:

– u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,

– u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;

(c) ako se ne primjenjuje [točka] (b), primjenjuje se [točka] (a);

[...]

3. u stvarima koj[e] se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi;

Čl. 22. – Isključiva nadležnost

„Sljedeći sudovi imaju isključivu nadležnost, bez obzira na domicil:

[...]

5. u postupcima koji se odnose na izvršenje sudskih odluka, sudovi države članice u kojoj je sudska odluka izvršena ili treba biti izvršena.”

*Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Rim II)*⁵⁵

Čl. 2. – Izvanugovorne obveze

„U smislu ove uredbe, šteta obuhvaća svaku posljedicu nastalu iz protupravnog postupanja, [stjecanja bez osnove], posloводства bez naloga ili predugovorne odgovornosti.”

Čl. 10. – Stjecanje bez osnove

„1. Ako se izvanugovorna obveza nastala zbog [stjecanja bez osnove] uključujući primitak neopravdan[o] [plaćenih] iznosa, tiče odnosa koji postoji između stranaka, poput primjerice odnosa koji proizlazi iz ugovora ili protupravnog postupanja koje je usko povezano s tim [stjecanjem bez osnove], za nju vrijedi pravo koje se primjenjuje na taj odnos.

2. Ako pravo koje se primjenjuje ne može biti utvrđeno na temelju stavka 1., a stranke su u trenutku kada se dogodio događaj koji je prouzročio [stjecanje bez osnove] imale uobičajeno boravište u istoj državi, primjenjuje se pravo te države.

3. Ako se pravo koje se primjenjuje ne može utvrditi na temelju stavaka 1. i 2., primjenjuje se pravo one države u kojoj je do [stjecanja bez osnove] došlo.

4. Ako je iz okolnosti slučaja jasno da je izvanugovorna obveza nastala zbog [stjecanja bez osnove] očito jače povezana s državom koja nije navedena u stavcima 1., 2. i 3., primjenjuje se pravo te druge države.”

Čl. 12. st. 1. – Predugovorna odgovornost

Pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu zbog radnji koje su prethodile sklapanju ugovora, bez obzira je li ugovor stvarno sklopljen, pravo je koje se primjenjuje na ugovor ili koje bi se primjenjivalo na njega da je sklopljen.”

2. Glavni postupak i prethodna pitanja

U korist tuženika iz glavnog postupka na temelju rješenja o ovrsi Trgovačkog suda u Zagrebu (Hrvatska) 11. ožujka 2003. prisilno je naplaćena tražbina u iznosu od 3.792.600,87 hrvatskih kuna (HRK) (oko 500.000 eura) tako da mu je taj iznos prenesen s računa tužitelja iz glavnog postupka. Potonji je zatim pokrenuo postupak radi proglašenja sudske ovrhe nedopuštenom. U tom je postupku pravomoćnom presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 21. svibnja 2009. ta ovrha proglašena nedopuštenom. Stoga je tuženik iz glavnog postupka, stjecatelj bez osnove, tužitelju iz glavnog postupka bio dužan vratiti neosnovano plaćene iznose, uvećane za zakonske zatezne kamate.⁵⁶

Nakon donošenja te presude, tužitelj iz glavnog postupka, u skladu s hrvatskim ovršnim pravom, nije mogao podnijeti zahtjev za povrat u okviru istog ovršnog postupka jer je rok od jedne godine od dana provedbe ovrhe, koji je predviđen za podnošenje takvog zahtjeva, bio protekao. Stoga je radi povrata neosnovano plaćenih iznosa 1. listopada 2014. pokrenuo poseban parnični postupak pred Trgovačkim sudom u Zagrebu (Hrvatska), koji se proglasio nenadležnim na temelju odredbi Uredbe br. 1215/2012. Naime, taj je sud smatrao da ne postoji posebno pravilo o dodjeli nadležnosti koje bi se moglo primijeniti treba primijeniti opće pravilo o dodjeli međunarodne nadležnosti i da su stoga međunarodno nadležni

⁵⁵ SL 2007., L 199, str. 40.; Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.

⁵⁶ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 15.

sudovi države članice u kojoj tuženik iz glavnog postupka ima domicil, odnosno njemački sudovi.⁵⁷

Tužitelj iz glavnog postupka protiv rješenja Trgovačkog suda u Zagrebu podnio je žalbu Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske, sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku u ovom predmetu. Taj sud je zaključio da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio Uredbu br. 1215/2012 jer se ona, u skladu sa svojim člankom 66. stavkom 1., primjenjuje samo na sudske postupke koji su pokrenuti 10. siječnja 2015. ili nakon toga, dok je glavni postupak bio pokrenut ranije. Stoga smatra da se Uredba br. 44/2001 primjenjuje *ratione temporis*.⁵⁸

Sud koji je postavio zahtjev dvoji oko dva pitanja.

Prvo, o pravilnom tumačenju pojma „kvazi-delikt” i oklijeva u pogledu tumačenja članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001. Ističe da se institut stjecanja bez osnove ubraja u kvazi-delikte, što bi načelno moglo opravdati primjenu te odredbe u glavnom postupku i dovesti do uspostave međunarodne nadležnosti hrvatskih sudova. Međutim, primjena navedene odredbe je otežana, s obzirom na to da je poveznica koja se njome predviđa štetni događaj, a u slučaju stjecanja bez osnove štetnog događaja nema.⁵⁹

Drugo, o tumačenju članka 22. točke 5. Uredbe br. 44/2001, koji se primjenjuje u postupcima koji se odnose na izvršenje sudskih odluka, s obzirom na to da je ova tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa podnesena u kontekstu ovršnog postupka. Taj sud u tom pogledu pojašnjava da, iako je tužitelj iz glavnog postupka pokrenuo poseban parnični postupak, on je to učinio samo zato što je rok koji je nacionalnim pravom predviđen za podnošenje prijedloga za protuovrhu u okviru ovršnog postupka bio protekao.⁶⁰

U tim je okolnostima Visoki trgovački sud odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Jesu li su tužbe za povrat neosnovano plaćenih iznosa koje se temelje na stjecanju bez osnove obuhvaćene područjem nadležnosti iz Uredbe [br. 44/2001] koje se odnosi na ‚kvazi-delikte’, s obzirom da odredba [članka] 5. [točke] 3. te uredbe između ostalog propisuje: ‚Osoba s prebivalištem u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena [...] 3. u stvarima koj[e] se odnose na [...] kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi’?

2. Jesu li parnični postupci koji su pokrenuti jer postoji vremensko ograničenje u kojem se povrat neosnovano plaćenih iznosa u ovršnom postupku može tražiti u istom sudskom izvršnom postupku obuhvaćen[i] područjem isključive nadležnosti iz [članka] 22. [točke] 5. Uredbe [br. 44/2001] koji propisuje da u postupcima koji se odnose na izvršenje sudskih odluka postoji isključiva nadležnost suda države članice u kojoj je sudska odluka izvršena ili treba biti izvršena, bez obzira na prebivalište?”⁶¹

⁵⁷ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 16.

⁵⁸ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 17.

⁵⁹ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 18.

⁶⁰ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 20.

⁶¹ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 26.

Odgovori Suda Europske unije na prethodna pitanja

Prije odgovora na prethodna pitanja, Sud u pogledu primjene Uredbe br. 44/2001 potvrdio da se na temelju članka 66. stavak 2. Uredbe br. 1215/2012. Uredba br. 44/2001 nastavlja primjenjivati na odluke donesene u pokrenutim sudskim postupcima, na javne isprave koje su formalno sastavljene ili registrirane i na sudske nagodbe koje su potvrđene ili sklopljene prije 10. siječnja 2015., a koje spadaju u područje primjene te uredbe. Budući da je glavni postupak za povrat neosnovano isplaćenih iznosa pred hrvatskim sudovima pokrenut 1. listopada 2014., to se, kako je to ispravno zaključio i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, na glavni postupak primjenjuje *ratione temporis* Uredba br. 44/2001.⁶²

Drugo pitanje

Sud je smatrao da se prvo treba odgovoriti na drugo pitanje kojim sud koji je postavio zahtjev pita treba li članak 22. točku 5. Uredbe br. 44/2001 tumačiti tako da je tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove obuhvaćena područjem isključive nadležnosti predviđene tom odredbom, u slučaju kada je ta tužba podnesena zbog proteka roka u kojem se povrat neosnovano plaćenih iznosa u ovršnom postupku može tražiti u okviru tog istog ovršnog postupka.⁶³

Sud je istaknuo da člankom 22. točkom 5. Uredbe br. 44/2001, iznimno od općeg pravila iz članka 2. te uredbe kojim je propisana nadležnost sudova država članice tuženikovog prebivališta, određuje da su u postupcima koji se odnose na izvršenje sudskih odluka isključivo nadležni sudovi države članice u kojoj je sudska odluka izvršena ili treba biti izvršena, bez obzira na prebivalište. Kao iznimku od općeg pravila o nadležnosti, tu se odredbu ne smije tumačiti šire nego što to zahtijeva njezin cilj. Dalje, uzimajući u obzir da je cilj pravila o nadležnosti iz uredbe pravna sigurnost, koja se sastoji od pojačane pravne zaštite osoba s domicilom u Europskoj uniji, tako da se istodobno omogući i tužitelju da lako utvrdi sud pred kojim može pokrenuti postupak i tuženiku da razumno predvidi pred kojim sudom može biti tužen, stajalište je Suda da su područjem primjene članka 22. točke 5. Uredbe br. 44/2001 obuhvaćene tužbe radi ishoda odluke u postupku koji se odnosi na prisilno ograničavanje mogućnosti raspolaganja pokretninom ili nekretninom s ciljem osiguravanja djelotvorne provedbe sudskih odluka i akata.⁶⁴

Nasuprot tomu, Sud smatra da tužba čiji je predmet zahtjev za povrat koji se temelji na stjecanju bez osnove nema za cilj ishoda odluke u postupku koji se odnosi na prisilno ograničavanje mogućnosti raspolaganja pokretninom ili nekretninom s ciljem osiguravanja djelotvorne provedbe sudskih odluka i akata u smislu sudske prakse navedene u prethodnoj točki. Riječ je o samostalnom postupku koji kao takav nije ni ovršni postupak niti predstavlja postupak povodom pravnog lijeka podnesenog po okončanju takvog postupka. Iz toga slijedi da takva tužba nije obuhvaćena područjem primjene članka 22. točke 5. Uredbe br. 44/2001, čak ni kada je do tog stjecanja bez osnove došlo zbog proglašenja ovrhe nedopuštenom. Kod tužbe za povrat na temelju stjecanja bez osnove nema zahtjeva za ovrhu, pa onda, dakle, ne ulazi u područje primjene te odredbe.⁶⁵

⁶² C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 23-25.

⁶³ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 26.

⁶⁴ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 29-31.

⁶⁵ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 35-36.

Stoga, s obzirom na sve prethodno navedeno, Sud smatra da je odgovor na drugo pitanje da članak 22. točku 5. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti tako da tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove nije obuhvaćena područjem isključive nadležnosti predviđenim tom odredbom, čak i ako je podnesena zbog proteka roka u kojem se povrat neosnovano plaćenih iznosa u ovršnom postupku može tražiti u okviru tog istog ovršnog postupka.⁶⁶

Prvo pitanje

Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. točku 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti tako da je tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove tužba koja je obuhvaćena područjem nadležnosti koje je predviđeno tom odredbom odnosno da predstavlja tužbu u stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte.

Sud je prvo upozorio na to svoje već zauzeto stajalište da pojam „stvari koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte” u smislu članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001 obuhvaća svaki zahtjev koji je usmjeren na utvrđivanje tuženikove odgovornosti i koji nije povezan sa stvarima koje se odnose na ugovore u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a) te uredbe. Iz toga slijedi da, kako bi se utvrdilo je li tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove obuhvaćena stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte u smislu članka 5. točke 3. te uredbe, valja provjeriti jesu li ispunjena dva uvjeta, odnosno, s jedne strane, da ta tužba nije povezana sa stvarima koje se odnose na ugovore u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a) navedene uredbe i, s druge strane, da je usmjerena na utvrđivanje tuženikove odgovornosti.⁶⁷

Kad se radi o prvom uvjetu, „stvari koje se odnose na ugovore“, u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a), obuhvaćaju svaki zahtjev koji se ne temelji na obvezi koju je jedna osoba slobodnom voljom preuzela prema drugoj osobi. Sud je, međutim, upozorio da u kontekstu zahtjeva za povrat na temelju stjecanja bez osnove obveza povrata na koju se tužitelj poziva u pravilu ne proizlazi iz tuženikova dobrovoljnog obvezivanja prema tužitelju, nego nastaje neovisno o njegovoj volji. Iz toga slijedi da takav zahtjev za povrat u načelu nije obuhvaćen stvarima koje se odnose na ugovore u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a) Uredbe br. 44/2001. U prilog takvog tumačenja, Sud se pozvao i na zajedničko tumačenje članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001 i članka 2. Uredbe br. 864/2007, koji je, u području sukoba zakona, pandan onomu što u području sukoba nadležnosti sudova predstavlja taj članak 5. točka 3., pri čemu treba podsjetiti na to da te dvije uredbe treba, koliko je to moguće, dosljedno tumačiti. Naime, člankom 2. stavkom 1. Uredbe br. 864/2007 predviđeno je da se obveza povrata koja proizlazi iz stjecanja bez osnove smatra izvanugovornom obvezom koja je obuhvaćena tom uredbom i koja, u skladu s njezinim člankom 10., podliježe posebnim pravilima o sukobu zakona.⁶⁸

Sud, ipak, dopušta da zahtjev za povrat na temelju stjecanja bez osnove može u određenim okolnostima biti usko povezan s ugovornim odnosom između stranaka u sporu te ga se, slijedom toga, može smatrati obuhvaćenim pojmom „stvari

⁶⁶ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 37.

⁶⁷ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 42-43.

⁶⁸ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 44-46.

koje se odnose na ugovore” u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a) te uredbe. Primjerice, to bi bio slučaj kada se tužitelj poziva na stjecanje bez osnove koje je usko povezano s ugovornom obvezom koju smatra nevaljanom ili koju tuženik nije izvršio odnosno za koju smatra da ju je on sam „prekomjerno izvršio”, kako bi opravdao svoje pravo na povrat, i u kojem slučaju zahtjev za povrat izvršenih činidbi na temelju nevaljanog ugovora predstavlja „stvar koja se odnosi na ugovore“. Takvo tumačenje u skladu je s ciljevima blizine i dobrog sudovanja, koji se nastoje postići člankom 5. točkom 1. podtočkom (a) Uredbe br. 44/2001, a koji podrazumijevaju to da sud nadležan za ugovor može odlučivati o posljedicama njegove nevaljanosti, njegova neizvršenja ili „prekomjernog izvršenja” te, slijedom toga, o obvezama povrata koje iz toga eventualno proizlaze, ako postoji posebno bliska veza između zahtjeva i suda mjesta u kojem je obveza koja je predmet tužbe izvršena ili treba biti izvršena u smislu te odredbe.⁶⁹

Stoga Sud smatra da tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove nije obuhvaćena stvarima koje se odnose na ugovore, čime ispunjava prvi uvjet, osim ako nije usko povezana s nekim postojećim ugovornim odnosom između stranaka.⁷⁰

Kad se radi o drugom uvjetu, usmjerenost tužbe na utvrđivanje tuženikove odgovornosti, u pogledu tužbe na temelju stjecanja bez osnove, Sud je utvrdio sljedeće.

Sud je istaknuo da usmjerenost tužbe na utvrđivanje tuženikove odgovornosti postoji kada se štetni događaj, u smislu članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001, može pripisati tuženiku, tako da mu se stavlja na teret činjenje odnosno propuštanje koje je protivno obvezi ili zakonom propisanoj zabrani. Naime, do odgovornosti za štetnu radnju, delikt ili kvazi-delikt može doći samo ako je moguće utvrditi uzročnu vezu između štete i protupravne radnje zbog koje je šteta nastupila. Dakle, tužbeni zahtjev ne može biti obuhvaćen stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte ako se tužiteljeva odgovornost koja se nastoji utvrditi ne temelji na postojanju štetnog događaja.⁷¹

Sud je, međutim, upozorio da se zahtjev za povrat na temelju stjecanja bez osnove temelji na obvezi koja ne proizlazi iz štetnog događaja. Naime, ta obveza nastaje neovisno o tuženikovu postupanju, tako da ne postoji uzročna veza koja bi se mogla utvrditi između štete i njegova eventualnog protupravnog činjenja ili propuštanja. Zbog toga ni tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove ne može biti obuhvaćena stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte u smislu članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001.⁷²

Sud je napomenuo da je moguće da zahtjev za povrat na temelju stjecanja bez osnove nije obuhvaćen ni stvarima koje se odnose na ugovore u smislu članka 5. točke 1. podtočke (a) Uredbe br. 44/2001, ni stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte u smislu članka 5. točke 3. te uredbe. Takav je, primjerice, slučaj kada taj zahtjev nije usko povezan s postojećim ugovornim odnosom između stranaka predmetnog spora.⁷³

⁶⁹ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 47-50.

⁷⁰ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 51.

⁷¹ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 53-54.

⁷² C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 55-56.

⁷³ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 58.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud smatra da je odgovor na prvo pitanje da članak 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti tako da tužba za povrat na temelju stjecanja bez osnove nije obuhvaćena područjem nadležnosti predviđenim tom odredbom.⁷⁴

U takvoj je situaciji zahtjev za povrat na temelju stjecanja bez osnove u nadležnosti sudova države članice tuženikova prebivališta, u skladu s općim pravilom iz članka 2. stavka 1. Uredbe br. 44/2001.⁷⁵ Upravo je tako i odlučio Trgovački sud u Zagrebu kad se pozivom na opće pravilo o nadležnosti suda države članice tuženikovog prebivališta proglasio nenadležnim za odlučivanje u glavnom postupku.

⁷⁴ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 60.

⁷⁵ C-242/20, ECLI:EU:C:2021:985, t. 59.